

International Science Group

ISG-KONF.COM

**XXIII
INTERNATIONAL SCIENTIFIC
AND PRACTICAL CONFERENCE
"THEORETICAL AND SCIENCE BASES
OF ACTUAL TASKS"**

**Lisbon, Portugal
June 14 - 17, 2022**

ISBN 979-8-88680-833-9

DOI 10.46299/ISG.2022.1.23

THEORETICAL AND SCIENCE BASES OF ACTUAL TASKS

Proceedings of the XXIII International Scientific and Practical Conference

Lisbon, Portugal
June 14 – 17, 2022

UDC 01.1

The XXIII International Scientific and Practical Conference «Theoretical and science bases of actual tasks», June 14 – 17, 2022, Lisbon, Portugal. 703 p.

ISBN – 979-8-88680-833-9

DOI – 10.46299/ISG.2022.1.23

EDITORIAL BOARD

<u>Pluzhnik Elena</u>	Professor of the Department of Criminal Law and Criminology Odessa State University of Internal Affairs Candidate of Law, Associate Professor
<u>Liubchych Anna</u>	Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development National Academy of Law Sciences of Ukraine, Kharkiv, Ukraine, Scientific secretary of Institute
<u>Liudmyla Polyvana</u>	Department of Accounting and Auditing Kharkiv National Technical University of Agriculture named after Petr Vasilenko, Ukraine
<u>Mushenyk Iryna</u>	Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of Mathematical Disciplines, Informatics and Modeling. Podolsk State Agrarian Technical University
<u>Oleksandra Kovalevska</u>	Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs Dnipro, Ukraine
<u>Prudka Liudmyla</u>	Odessa State University of Internal Affairs, Associate Professor of Criminology and Psychology Department
<u>Slabkyi Hennadii</u>	Doctor of Medical Sciences, Head of the Department of Health Sciences, Uzhhorod National University.
<u>Marchenko Dmytro</u>	PhD, Associate Professor, Lecturer, Deputy Dean on Academic Affairs Faculty of Engineering and Energy
<u>Harchenko Roman</u>	Candidate of Technical Sciences, specialty 05.22.20 - operation and repair of vehicles.
<u>Belei Svitlana</u>	Ph.D., Associate Professor, Department of Economics and Security of Enterprise
<u>Lidiya Parashchuk</u>	PhD in specialty 05.17.11 "Technology of refractory non-metallic materials"
<u>Kanyovska Lyudmila Volodymyrivna</u>	Associate Professor of the Department of Internal Medicine
<u>Levon Mariia</u>	Candidate of Medical Sciences, Associate Professor, Scientific direction - morphology of the human digestive system
<u>Hubal Halyna Mykolaiivna</u>	Ph.D. in Physical and Mathematical Sciences, Associate Professor

40.	Семененко О.М., Дублян О.В., Добровольський Ю.Б. ЩОДО РОЗРОБЛЕННЯ МЕТОДИЧНОГО АПАРАТУ ВОЄННО-ЕКОНОМІЧНОГО ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАВДАНЬ ТА ЗАХОДІВ ПРОГРАМ РОЗВИТКУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ	170
41.	Стояненко І.В., Приходько Ю.Г. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЦІНИ БРЕНДУ	179
42.	Тодорюк С.І. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ	185
43.	Федів Р.Д. NATIONAL AND GLOBAL DEVELOPMENT TRENDS OF THE INTERNATIONAL ORGANIC BERRY MARKETS	188
44.	Ярмолюк О.Ф., Вітер С.А. СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНЕ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ	190
GEOGRAPHICAL SCIENCE		
45.	Баран І. ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СОНЯЧНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ	194
HISTORICAL SCIENCES		
46.	Алекумов С.С. РЕВАНШИЗМ ЯК РУШІЙНА СИЛА ВОЄННОЇ АГРЕСІЇ У ХХ-ХХІ СТОЛІТТЯХ	199
47.	Вільховий Ю.В., Гура М.В. ІСТОРІЯ ЛЮТЕРАНСЬКОЇ ГРОМАДИ ТА ЗАРОДЖЕННЯ ПРОТЕСТАНТИЗМУ НА ПОЛТАВЩИНІ	202
48.	Гура О.А. ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ТА КОНСТРУКТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ СПАСЬКОЇ ЦЕРКВИ: КОНТРАВЕРСІЙНИЙ ДИСКУРС	210
49.	Любиш К.І. ВІЙНА В УКРАЇНІ: БИТВА ЗА НОВИЙ СВІТОВИЙ ПОРЯДОК	214

ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ТА КОНСТРУКТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ СПАСЬКОЇ ЦЕРКВИ: КОНТРАВЕРСІЙНИЙ ДИСКУРС

Гура Олексій Анатолійович,

кандидат історичних наук,
доцент кафедри історії України
Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г.Короленка,
перший проректор

Історія Спаського храму м. Полтави нерозривно пов'язана з історією церкви Преображення Господнього. Час будівництва Спаської церкви, як і розуміння того була вона прибудовою іншої церкви чи окремим храмом, невідомі. Дискусії навколо цього питання тривали ще у ХІХ столітті.

Для кращого розуміння проблеми дамо визначення поняття «приділ». Приділ – додатковий, менший за розмірами православний храм із престолом, який прибудований до основної церкви або вписаний у її ансамбль. Також, приділ має вівтар із іконостасом [1]. Тобто, це частина великої церкви, у якій встановлено додатковий престол, щоб уможливити здійснення Літургії у храмі більше ніж один раз на день (те саме, що і бічний вівтар) [2, с.160].

На думку археолога та краєзнавця В. Бучневича, Спаський храм був приділом до дерев'яної церкви Преображення Господнього і знаходився ліворуч від нього на відстані 13,5 аршин від її стіни (9 м 60 см) і на 16 – від престолу (11 м 38 см). Час заснування церкви Спаса Нерукотворного автору був невідомий. Закладення ж храму Преображення Господнього В. Бучневич відносив до кінця ХVІІ століття. Ймовірно його будівництво було розпочато після набігу татар на Полтаву в 1695 році [3, с.171].

Спираючись на запис у церковному стародруці (Трифологійон), автор пов'язує руйнування храму Преображення Господнього з пожежею 6 вересня 1705 року. Відновлена церква була стараннями священника Іоана Світайла. У 1708 році настоятеля було заслано до Соловецького монастиря, бо він проходив у справі страчених В. Кочубея та І. Іскри. У 1712 році за клопотанням Рязанського митрополита Стефана Яворського І.Світайла звільнили [3, с.171–183]. У цьому ж році на нього була скарга від панотця Юхима Шацького, адресована митрополиту Київському, Галицькому та всієї Русі Йосаафу Кроковському. У ній повідомлялося, що І. Світайло заборгував монастиреві за «зторгований» храм тисячу злотих [4, с.10].

Редактор «Полтавських губернських відомостей», історик і педагог П. Бодянський у своїй праці «Памятная книжка Полтавской губернии за 1865 год» зазначає, що Спаський храм був приділом великого Преображенського собору [5, с.87].

Подібної думки дотримується і М. Рудинський. Він вказує, що Спасо-Преображенський храм м. Полтави згорів 6 вересня 1705 року. Пресвітер храму

І. Світайло, за підтримки І. Іскри, купив для відновлення приміщення старий дерев'яний храм Преображення Господнього у Полтавського Хрестовоздвиженського монастиря і переніс його на місце згорілої церкви. Автор вважає, що це міг бути 1706 рік [4, с.10]. Порівнюючи архітектурну стилістику збудованих у той час храмів і монастирів (Густинський, Мгарський тощо), М. Рудинський припускає, що Преображенський храм міг бути побудований п'ятибанним, у вигляді хреста.

Спираючись на легенди та перекази місцевих жителів, російський дослідник П. Свін'їн зауважив, що «багато хто не сумнівається в тому, що колись церква Преображення мала приділ, який з'єднувався із основним приміщенням у середині зводами просторої галереї» [6, с. 293–294]. Зокрема, автор зазначає: «...церква ця колись була набагато більшою і величнішою..., мала приділ, який зараз уцілів... Одного разу богослужіння в храмі було перерване страшним свистом та лясканням бича. Великий ридван із чотирьох коней із гамором та громом в'їхав до приміщення. Вершники були настільки страшні, що навіяли жах на всіх присутніх. Ридван проїхав галереєю і хотів зруйнувати вівтар. Проте він був зупинений невідомою силою і з гамором та лясканням виїхав геть. Прихожани вбачали в ридвані нечисть, тому пізніше частину оскверненого храму було розібрано. Залишився лише один приділ, який і перетворили на храм [6, с. 293–294].

Дослідник церковних архівів, протоієрей, релігійний діяч, автор низки праць із краєзнавства П. Мазанов вважає, що необхідно розмежовувати час заснування та час відновлення Спаського храму. Так, відновлення він відносить до 1706 року (стараннями І. Світайла), а заснування – до кінця XVII століття. Храм виконував роль приділу Преображенського собору. Доказом цього було зображення самого собору на іконі Преображення Господнього, яка у XIX столітті знаходилася у Спаському храмі (наразі ікона відсутня і її доля невідома) [7, с. 312–313].

Протилежної думки дотримується М. Сементовський. «Деякі поціновувачі церковної старовини помилково вважають Спаський храм приділом». Він заперечує факт придільності Спаського храму, вважаючи його окремо збудованою церквою у 1705 році на відстані 3 аршин (2 м 13 см) від Преображенського храму. Аналізуючи стародруки храму, автор зробив висновок, що Спаську церкву збудували після пожежі, яка знищила приміщення собору Преображення Господнього. Так, як відбудувати Преображенську церкву не встигли, то усе церковне начиння та ікони були перенесені до Спаського храму [8, с. 151–152].

Спираючись на актові книги Полтавського полкового суду кінця XVII століття, відомий дослідник І. Павловський дав перелік існуючих на той час п'яти храмів м. Полтави. Зокрема: Успенського, Воскресенського, Миколаївського, Спаського та Стрітенського. Серед згаданих церков немає Храму Преображення Господнього, приділом якого могла бути Спаська церква. Тобто, можемо припустити, що за часом будівництва Спаський храм був старішим за Преображенський. Як зазначає далі І. Павловський, настоятелем храму був І. Світайло. Дослідник переконаний, що Спаський храм згорів разом із Преображенським у 1704 році і був відновлений на початку 1705 року. Сама ж

Преображенська церква була «відбудована... І. Світайлом у 1706 році» [9, с. 200–201]. Далі І. Павловський наводить документ-скаргу 1712 року, з якого стає зрозумілим, що за підтримки І. Іскри «співчуваючи раптової від Бога попущеній руйні, звільнив за спасіння своєї церкви нашу дерев'яну зторгувавши, з місця нашого (*Хрестовоздвиженський монастир м. Полтави – авт.*) взявши, на місце ст. Спаса в Полтаву перевезти» [9, с. 202]. Проте І. Світайло не виплатив обумовленої раніше суми (1000 золотих) Хрестовоздвиженському монастиреві, за що і отримав від митрополита Й. Краковського «пораду» «погодитися и совершенно примиритися... абы были обители святой привернены, а если деисус и церковь забранная не подобятся, tedy монастырское власное монастыреве привернута... » [9, с. 202–203].

Історик, етнограф, дійсний член Української Академії наук О. Левицький також зазначає, що у актових книгах Полтавського полкового суду за 1684 рік згадуються п'ять храмів: Успенський, Воскресенський, Миколаївський, Спаський та Стрітенський. На думку дослідника, усі вони були дерев'яними і знаходилися на одному і тому ж місці постійно. Російський краєзнавець П. Россієв вважає, що Спаський храм уже існував за часів царя Олексія Михайловича «Тишайшого» (1629–1676 рр. – авт.) [10, с. 924]. Аналізуючи записи в «Анфологоні» щодо пожежі 6 вересня 1705 року, О. Левицький робить висновок, що ця дата є помилковою, адже вона припадає на четвер, а не на середу. Вірогідніше за все згадана пожежа сталася у 1704 році. Відновлення Спаського храму О. Левицький відносить до 1705 року, Преображенського – 1706 року [11, с. 20].

Тобто, працюючи із першоджерелами, О. Левицький, як і І. Павловський, не згадують храм Преображення Господнього серед церков Полтави кінця XVII століття. Дослідники також тотожні у висновках щодо руйнації пожежею Спаського та Преображенського храмів – 6 вересня 1704 року.

Священик К. Гапанович, спираючись на дослідження О. Левицького та І. Павловського, теж подає перелік існуючих у Полтаві храмів у 1684 році: соборний Успенський та приходські – Воскресенський, Миколаївський, Преображенський та Стрітенський. У своїй публікації в «Полтавських єпархіальних відомостях», автор вживає назву «Преображенський» замість «Спаський» не помилково. Справа в тому, що ці дві б здавалося різні назви часто використовуються як синонімічні у розмовній мові. Аналізуючи оригінал документа-скарги згаданого нами раніше та довідки митрополіт, К. Гапанович припускає, що храм Преображення Господнього на 1712 рік був далекий до відновлення і не міг бути діючим на 1706 рік. Тобто, Спаський храм упродовж тривалого часу не міг бути приділом Преображенського або ж зазнавати якихось архітектурних перебудов у зв'язку з цим. Настоятель Спаського храму І. Світайло, звільнений у 1710 році, просто добудував Преображенську церкву «стіна в стіну» поряд з уже існуючою. На думку К. Гапановича – це були два різних храми з окремими входами, богослужіння в яких відбувалося незалежно один від одного [12, с. 680]. Доказом цього може бути цитований автором указ Полтавського духовного правління від 27 березня 1802 року. Зокрема в ньому зазначалося, «...от ныне впредь в поименованной церкви (*Преображення*

Господнього – авт.) никакого служения не иметь, а перенести из нея святые запасные дары и антиминос в состоящую близ ея придельную Нерукотворенного Образа церковь, продолжать там священнослужение..» [12, с. 681]. Спираючись на обстеження території навколо Спаського храму, К. Гапанович робить висновок, що спільним між Спаським та Преображенським храмами було лише кладовище. Архітектурна ж форма Спаської церкви залишалася незмінною з моменту її відновлення у 1705 році.

Таким чином, проаналізувавши різноманітні підходи і версії, у контексті нашої проблеми, можна стверджувати, що Спаський храм, на думку більшості дослідників, був окремою функціональною культовою спорудою. Використання ж його як приділу Преображенської церкви мало другорядне значення.

Список літератури:

1. Приділ URL: <http://slovopedia.org.ua/44/53407/298522.html>
2. Пуряєва Н. Словник церковно-обрядової термінології Львів: Свічадо, 2001. – 160 с.
3. Бучневич В.Е. Записки о Полтаве и ее памятниках : с пл. Полтав. битвы и достопримечательностями г. Полтавы / сост. В. Е. Бучневич. – Полтава: Типо-Литогр. Губерн. Правления, 1902. – 449 с.
4. Рудинський М.Я. Архітектурне обличчя Полтави / Михайло Рудинський; рис. Ф. Рожанковського. – Полтава: Накладом газети «Рідне Слово», 1919. – 35 с.
5. Бодянский П.И. Памятная книжка Полтавской губернии за 1865 год: с прилож. к отделу «Материалов для статистики Полтавской Губернии» : Изд. Полт. Губ. Стат. Ком., 1865. – 1318 с.
6. Свиныин П.П. Картины России и быт разноплеменных ее народов : Из путешествий П.П. Свиныина. С.Петербург: И. Делакроа, 1839. – 388 с.
7. Полтавские епархиальне ведомости. – 1870. – № 8. – 334 с.
8. Сементовский Н. Церковь Спаса Нерукотворенного образа в Полтаве // Северная пчела: газета политическая и литературная. № 38. – 1846.
9. Павловский И.Ф. Полтавская битва и ее памятники: С рис., планом города и карт. военных действий 2-е изд.: Полтава : Тип. Губ. правл., 1895. – 130, 25, IV с.
10. На Украине. (К 200-летию Полтавской битвы). Путевые впечатления П.А. Россиева Исторический вестник: историко-литературный журнал. – 1909.
11. Левицкий О. И. Отчет об осмотре старинных храмов в г. Полтаве и в мм. Богачке и Шишаках, Миргородского уезда Чтения в Историческом Обществе Нестора Летописца. Книга семнадцатая. Киев : Унив. Тип.. – 1903. – 488 с.
12. Полтавские епархиальне ведомости. – 1909. – № 16. – 725 с.

Theoretical and science bases of actual tasks

Scientific publications

Proceedings of the XXIII International Scientific and Practical Conference
«Theoretical and science bases of actual tasks»,
Lisbon, Portugal. 703 p.
(June 14 – 17, 2022)

UDC 01.1

ISBN – 979-8-88680-833-9

DOI – 10.46299/ISG.2022.1.23

Text Copyright © 2022 by the International Science Group (isg-konf.com).

Illustrations © 2022 by the International Science Group.

Cover design: International Science Group (isg-konf.com)©

Cover art: International Science Group (isg-konf.com)©

All rights reserved. Printed in the United States of America.

No part of this publication may be reproduced, distributed, or transmitted, in any form or by any means, or stored in a data base or retrieval system, without the prior written permission of the publisher.

The content and reliability of the articles are the responsibility of the authors. When using and borrowing materials reference to the publication is required. Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine, Russia and from neighboring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

The recommended citation for this publication is: Fomin V., Fomina I. Calculation of spatial frames for dynamic stability // Theoretical and science bases of actual tasks. Proceedings of the XXIII International Scientific and Practical Conference. Lisbon, Portugal. 2022. Pp. 46-48

URL: <https://isg-konf.com/theoretical-and-science-bases-of-actual-tasks-two/>